

Dus zo maar niet de eerste de beste. Voeg hierbij dat hij een uitermate boeiend spreker is en al de condities zijn vervuld om er een op en top interessante avond van de maken. Een avond die U niet moogt missen. De toegang is vrij en kosteloos ook voor niet leden. Men zegge het voort.

J.B. DREESEN

**TOEN DE OOSTENDSE HANDELSDOKKEN WERDEN INGEWIJD
OP 13 AUGUSTUS 1783**

door R. VAN CRAEYNEST

Jacobus BOWENS geeft in zijn boek "Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende" deel II, p. 217-218, een vrij kort verslag over de inwijding van de nieuwe handelsdokken (huidige Mercatordokken) op 13 augustus 1783. Ook J.N. PASQUINI geeft in zijn "Histoire de la ville d'Ostende et du Port" op p. 267 een nog korter relaas van de plechtigheden.

Ik heb de hand kunnen leggen op een verslag (1) dat DE GRIJSPERRE, raadsheer van de Geheime Raad, op 31 augustus 1783 heeft opgemaakt en toegestuurd aan de gevolmachtigde minister van keizer Jozef II, graaf de Belgiojoso, te Brussel. Louis Charles Marie di Barbiano di Belgiojoso was op 2 januari 1728 geboren te Milaan uit een hoogadellijk geslacht en werd, na diverse diplomatieke zendingen, in 1782 door Jozef II in de Zuidelijke Nederlanden benoemd als opvolger van Starhemberg (2).

Dit in het Frans opgesteld verslag geeft een vrij nauwkeurige beschrijving, niet alleen van de plechtigheden, maar ook van de haven op dit ogenblik. Zonder de letterlijke vertaling ervan te geven, meen ik toch dat het best is het verslag te volgen in de voornaamste punten.

DE VOORBEREIDINGEN.

Het mooie weer tijdens de maand juli en in 't begin van augustus 1783 liet toe dat de werkzaamheden aan het dok met de nodige spoed konden voortgezet worden bij zover dat men de schepen er binnen zou kunnen laten varen vóór 15 augustus. De toenmalige landvoogden van de Zuidelijke Nederlanden waren Albert Casimir, hertog van Saksen-Teschen, die gehuwd was met Maria Christina, de meest begaafde dochter van keizerin Maria Theresia. Maria Christina was derhalve de zuster van keizer Jozef II. Ze hadden al laten weten dat zij de openingsplechtigheid van het dok met hun tegenwoordigheid wilden vereren. Daartoe hadden zij de datum van 13 augustus uitgekozen bij hoogtij. Alles werd derhalve in gereedheid gebracht en de dam, die de toegangssluis tot het dok afsloot sinds 15 mei, werd op 11 augustus helemaal verwijderd.

DE PLECHTIGHEDEN.

Op 13 augustus, om 11u 's morgens, kwamen hun Koninklijke Hoogheden toe met de bark aan de sluizen van Slijkens. Ze waren vergezeld van de graaf de Belgiojoso, van de prins de Ligne en van

verscheidene andere personen van hoge rang. De raadsheer van de Geheime Raad DE GRIJSPERRE had de eer ze daar te begroeten. Hij was naar daar opgevaren met een vloot versierde roeiboten, bemand met de jongelui van de Gilde van de Binnenschippers van Oostende, allen in uniform. De landvoogden en hun gevolg namen plaats in een versierde boot, gevolgd door verscheidene andere boten en voorafgegaan door het Turks muziek. De roeiboten rangschikten zich in twee rijen en begeleidden de boot met hunne Hoogheden die er tussen voer, onder de voortdurende toejuichingen van de bemanningen en het geschut van de schepen die, versierd met vlaggen, wimpels en linten, in de haven gemeerd lagen.

Tegen de middag kwam de stoet aan bij de toegangssluis die helemaal open stond. De twee rijen roeibootjes gingen uiteen en lieten de boot met de landvoogden tussen hen het eerst in het dok binnenvaren, onmiddellijk gevolgd door de andere boten en gans de vloot roeibootjes. Op de beide kaaien van het vergrote dok, elke kaai ter lengte van 300 vadem, stond een grote menigte, zowel vreemdelingen als anderen, die luidruchtig toejuichten. Op de zuidelijke dijk van het dok, voor de magazijnen van de Engelse expediteurs, stonden 10 stukken geschut opgesteld die zonder ophouden vuurden, en waarvan het lawaai zich vermengde met het Turks muziek.

De boot met hunne Hoogheden voer in het nieuwe handelsdok, dat het middelste is, en vervolgens in het kielbankdok, bestemd voor de scheepswerven, dat helemaal in metselwerk was gebouwd. Hun Hoogheden en de gevormachtigde minister betuigden hun tevredenheid over de uitvoering van dit groots werk. Hun boot keerde dan terug naar het eerste dok en daar bekeken ze het binnenvaren van het fregat "Aartshertogin Maria Christina" van de driemast-galioot "Hertog van Saksen-Teschen", van het mooi fluitschip "Eendracht", en van verscheidene andere schepen van diverse grootte en constructie. Al terugkerend naar het kielbankdok konden Hun Hoogheden bemerken met welk gemak de dubbele brug werd gedraaid over de geul tussen het eerste en het middendok. Overall waren versieringen aangebracht en opschriften in verband met de viering.

Hun Hoogheden en hun gevolg ontscheepten aan de nieuwe werf en werden er ontvangen door generaal graaf van Rindsmaul aan het hoofd van de officieren en het garnizoen, en door het magistraat van de stad Oostende. Ze bekeken er de nieuwe huizen en andere gebouwen die opgetrokken werden op de terreinen van de zuidelijke vestingen die afgebroken werden om de stad te vergroten. Ze bekeken ook aan de haveningang het werk van de verlenging van het oostelijk havenhoofd. Dat was nu al uitgevoerd over een lengte van 112 voet en de rest zou toekomstige zomer gebeuren zodat de verlenging dan de vooropgestelde 200 voet zal bereiken. Men verhoopt dat die verlenging gunstige gevolgen zal hebben voor de veiligheid van de scheepvaart, zodat ze volledig zal beantwoorden aan het doel dat Zijne Majesteit de Keizer voor ogen had als hij dat werk beval uit te voeren tijdens zijn verblijf in ons land.

De rest van de dag verliep in vreugdevolle stemming en 's avonds was heel de stad verlicht.

De Oostendenaars waren de keizer dankbaar en richtten te zijner eer een obelisk op. Op het voetstuk stond de volgende Latijnse tekst, ook te vinden bij BOWENS, deel II, p. 218 :

JOSEPHO.II .AVG.PRINCIPI.BENEFICEN-
TISSIMO.P.P.III.ID.IUN. M.D.CC.LXXXI.
OSTENDAM. INGRESSO. ABOLITIS.
EADEM. DIE. VECTIGALIBUS. LIBER-
TATE. COMMERCII. STABILITA. ET. MOX.
IVSSV. CAESARIS. AVCTO. VRBIS. AM-
BITV. AMPLIATO. NAVIVM. RECEPTA-
CVLO. SECVRIORE. PORTVI. PROCV-
RATO. INTROITV. MONVMENTVM.
HOC. IN. TANTAE. REI. MEMORIAM.
CIVES. OSTENDANI. GRATI. POSVE-
RVNT.

° De vertaling hiervan is de volgende :

Aan Jozef II, doorluchtige vorst en allergrootste weldoener, vader des vaderlands, die op 11 juni 1783 te Oostende kwam, en dezelfde dag de rechten afschafte door de vrijheid van de koophandel in te stellen, en weldra, op bevel van de keizer, werd de stad uitgebreid, werd het schuuldok voor de schepen verruimd en werd een veiliger toegang voor de haven tot stand gebracht; aan hem hebben de dankbare Oostendenaars dit gedenkteken opgericht ter herinnering aan deze grote gebeurtenis.

Op de obelisk zelf was er ongeveer in het midden een medaillon aangebracht met het borstbeeld van de keizer ondersteund door een arend, dragend de roede van Mercurius, symbool van de koophandel. Op de top van de obelisk stond de drietand van Neptunus, symbool van de zeescheepvaart, en onder het medaillon stond het volgende vers van Horatius : "o et praesidium et dulce decus meum", wat we kunnen vertalen als volgt : "o mijn beschermer en mijn heerlijke roem" (3).

Voor het ogenblik beëindigde men de werken aan de dubbele brug over de geul tussen het eerste of het oude dok, afgewerkt in 1776, en het tweede dok, ook genoemd het nieuw handelsdok of het middendok. Men plaatste ook de dekstenen op de westelijke muur van het kielbankdok en men bracht de helling in orde voor de nieuwe werf, die heel de zuidkant van dit dok bestreek over een lengte van 50 vadem. Deze helling diende om de schepen te water te laten die men daar ging bouwen en gans het deel van het terrein, dat men het eiland van de scheepsbouwers noemt, zou dienen om al het materiaal te leggen dat voor het bouwen van schepen nodig is en om er de gebouwen op te trekken die de scheepsbouwers mochten nodig hebben.

AFMETINGEN VAN DE DOKKEN.

Het eerste dok dat in 1776 werd afgewerkt heeft een oppervlakte van 4.980 vierkante vadem.

Het middendok of het nieuwe handelsdok, dat pas werd afgewerkt, heeft een oppervlakte van 4.760 vierkante vadem.

Het derde dok voor kielhalen en scheepsbouw is helemaal in metselwerk en bekleed met arduinsteen en heeft een oppervlakte van 3.670 vierkante vadem. De muren van dit laatste dok hebben een hoogte van 28 voet Brusselsemaat of 24 voet Keizersmaat; de muur aan de kant van de helling is maar 18 voet hoog.

De twee bruggeulen tussen de drie dokken hebben elk een oppervlakte van 92 vierkante vadem dat de totale inwendige oppervlakte van al de Oostendse dokken 13.594 vierkante vadem bedraagt, de kaaien en de dijken niet inbegrepen.

Alle vreemdelingen zijn het erover eens dat er in Europa, buiten het dok van Toulon, dat dient voor de grootste oorlogsbodems, geen dok bestaat dat zo mooi is, zo veilig is en zo aangepast is als dat van Oostende. Voor de overwintering van de schepen is het niet mogelijk een meer geschikte plaats te vinden waar de veiligheid groter zou zijn.

Tot hier een vrij volledig overzicht van het verslag van DE GRIJSPERRE.

NABESCHOUWING.

Bij het lezen hiervan zullen sommigen, en zeker de Antwerpenaars, hun schouders ophalen en meesmuilend lachen. Wellicht overdrijft DE GRIJSPERRE als hij de feiten verlaat en tot appreciaties overgaat, maar het is toch goed dat ik hierbij even in herinnering breng dat Antwerpen in 1783, buiten de Schelde en de vlieten, over geen enkele sluis noch dok beschikte. De eerste sluis te Antwerpen gebouwd was de Bonapartesluis. De bouw ervan werd pas aangevangen in 1807 en het eerste schip voer er door op 1 januari 1811. Die sluis gaf toegang tot het Bonapartedok met een wateroppervlakte van 25.500 vierkante meter en 650 m. kaaimuurlengte (4).

-
- (1) A.R.A Brussel. Geheime Raad, Oostenrijkse periode, pak 285 B. Vergroting van de havendokken te Oostende.
 - (2) - J. Lefèfre. Het Zuiden onder Maria Theresia en Jozef II, 1748-1789, in Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel VIII, p. 95.
- Prof. P.H. Lenders in Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen, onder Barbiano.
 - (3) Horatius. Eerste odenbundel. Eerste boek, Ode aan Maecenas, 2e vers.
 - (4) J. Coopman. Zo is de haven van Antwerpen, p. 52-53 en p. 67.
-

PRENTKAARTEN TENTOONSTELLING "OOSTENDE RETRO"

Op 9 en 10 oktober 1993 wordt in STIO Hotelschool Leopold III laan een grote treintentoonstelling ingericht door "Modelspoorclub van de Kust"

In het kader van deze gebeurtenis wordt een prentkaarttentoonstelling ingericht met als thema "Oostende Retro" door ons geacht lid en verzamelaar Willy PIETERS. Er zullen ca. 500 prentkaarten en foto's worden getoond met unieke beelden zoals : Wellingtonrenbaan, Palace Hotel, straten, hotels, luchtvaart, spoor, trams, visserij, café's, enz.

Alsmede foto's (privéverzameling W. PIETERS) van afbraak "Oostende Belle Epoque". Een must voor de echte Oostendenaar.